

KRONIKA

Przestrzeń klasztoru – przestrzeń kultury. Piśmiennictwo, książka, edukacja, Warszawa, 10–12 maja 2012 r.

W dniach 10–12 maja 2012 r. odbyła się w Warszawie konferencja naukowa „Przestrzeń klasztoru – przestrzeń kultury. Piśmiennictwo, książka, edukacja”, zorganizowana przez Wydział Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego i Bibliotekę Uniwersytecką w Warszawie, ze szczególnym udziałem Gabinetu Starych Druków. Wśród rozmaitych miejsc, w jakich odbywały się obrady, na naszą uwagę zasługuje przede wszystkim „przestrzeń” biblioteczna, bowiem drugi dzień konferencji (11 maja) poświęcony był w całości książce, a spotkanie miało miejsce w sali konferencyjnej BUW. Tam, praktycznie za ścianą, przechowywane są cenne zbiory, w dużej mierze poklasztorne właśnie, a nowoczesna architektura tego miejsca w zadziwiający sposób potrafi zachować „genius loci” dawnych klasztornych bibliotek.

Drobny fragment tych kolekcji konferencyjni goście mogli obejrzeć na towarzyszącej obradom wystawie, przygotowanej przez pracowników Gabinetu Starych Druków BUW, pod kierownictwem Haliny Mieczkowskiej. W siedmiu gablotach usytuowanych przed salą obrad zaprezentowano 68 egzemplarzy z tych zakonnych księgozbiorów, które są obecnie reprezentowane największą liczbą woluminów – cystersów (Koprzywnica, Łąd, Wąchock, Sulejów), benedyktynów (Sieciechów, Łysa Góra), bożogrobców (Miechów), jezuitów (Kalisz, Łomża, Warszawa), klasztorów żeńskich: norbertanek (Imbramowice, Płock, Kraków Zwierzyniec) i karmelitanek bosych (Lublin) oraz różnych klasztorów warszawskich (dominikanie, jezuita, paulini karmelici bosy). Zwrócono przy tym szczególną uwagę na rodzaje znaków proveniencyjnych stosowanych w tych bibliotekach: zapisy, nalepki sygnaturowe i biblioteczne, superekslibrisy.

Wystawa ta (szkoda, że tylko jednoniowa!) doskonale dopełniała same obrady. W ramach dwóch sesji *Armarium et bibliotheca* oraz *Custodes et libri* wygłoszono tego dnia dziesięć referatów. Już samo przypo-

mnienie ich autorów i tytułów ukaże różnorodność podejmowanej tematyki: Zatem ks. Franciszek Wolnik (Uniwersytet Opolski) mówił o księgozbiorze cystersów z Rud na Górnym Śląsku, Tomasz Stolarczyk (Uniwersytet Łódzki) o *Armarium* bibliotek braci kaznodziejów w Gidlach, Łęczycy, Łowiczu, Piotrkowie Trybunalskim i Sieradzu w XVII w. oraz analizował tamtejsze księgozbiory, Maria Cubrzyńska-Leonarczyk (Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie) zatytułowała swoje wystąpienie „Rozpoznać i scalić rozproszone – o znakach własnościowych książek z dawnych kolekcji klasztornych”. Kolejne przedstawicielki warszawskiej uniwersyteckiej księżnicy, Izabela Wienczek, Marianna Czapnik i Elżbieta Bylinowa, mówiły o działalności inkwizytora ksiąg, jezuita Andrzeja Obrębskiego, o Ojcu Rafałe Morowiczu (1730–1819), bibliotekarzu i kronikarzu zakonu bernardynów oraz o *Libri historici* w bibliotece kanoników regularnych laterańskich w Mstowie. (Do tych wystąpień jeszcze powrócimy.) Agnieszka Fluda-Krokos (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie) przedstawiła *Catalogus librorum* z biblioteki Karmelitów Bosych w Krakowie na podstawie rękopiśmiennego katalogu z roku 1702, Halina Rusińska-Giertych (Uniwersytet Wrocławski) zaś osiągnięcia typograficzno-wydawnicze tłoczni zakonnych działających w Polsce od XVII do połowy XIX w. Joanna Pietrzak-Thébault (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) w referacie „Kawalerowie za furta” pragnęła natomiast pokazać funkcje, jakie pełnić mogła w księgozbiorach klasztornych literatura rycerska.

Wystąpienie Tomasza Krzyżaka (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) na temat archiwum klasztoru w Niepokalanowie jako jedyne dotyczyło tematyki współczesnej. Prelegent zwrócił uwagę na niepokojący, wręcz bulwersujący, fakt braku odpowiedniej opieki nad tym bezcennym źródłem wiedzy o życiu św. Maksymiliana Kolbego. Uwagi te tym bardziej kazały zwrócić uwagę na potrzebę badań nad instytucjami archiwizującymi, bibliotekami i stanem zachowania zabytków oraz dokumentów z czasów o tyle dawniejszych.

Jednym z wystąpień, które na te kwestie zwracały baczniejszą uwagę, był referat Elżbiety Bylinowej (Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie). Po kanonikach regularnych laterańskich z Mstowa, obecnych tam już od XII w, aż do kasaty w 1819 r. i ponownie od 1890 r, zachowały się w Bibliotece Uniwersyteckiej fragmenty księgozbioru oraz rękopiśmienny *Catalogus librorum Con[ven]tus N[ost]ri Mstoviensis C[anon]icorum R[egularium] L[ateranensium] A[nn]o 1704*. Katalog liczy 830 pozycji (901 tomów). Przedmiotem referatu była analiza zawartości jednego z 16 działów tego katalogu, trzeciego pod względem wielkości, noszące-

go nazwę: *Historici*. Liczy on 100 pozycji; 32% z nich zachowało się do dzisiaj, w większości w BUW.

To, jak wielką rolę odegrali w historii księgozbiorów bibliotekarze, przekonać się można było szczególnie dzięki wystąpieniom Izabeli Wiencek i Marianny Czapnik. Izabela Wiencek mówiła o Andrzeju Obrębskim SJ (ok. 1567–1639), przebywającym przez ostatnie 25 lat swojego życia w kolegium łomżyńskim. Stosując się do zaleceń *Indeksu ksiąg zakazanych* opatrywał nieprawowierne woluminy stosownymi adnotacjami, wycinał, zamazywał i zaszywał heretyckie treści. Mimo zawieruch historycznych wiele z nich przetrwało do dziś w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie, stanowiąc cenne świadectwo duchowości potrydenckiej (jak na razie zidentyfikowano 63 ocenzone woluminy). Mariannę Czapnik natomiast zainteresowała postać O. Rafała Morowicza (1730–1819), bibliotekarza i kronikarza zakonu bernardynów, doktora filozofii i teologii, kaznodziei i bibliotekarza w Toruniu, Czerniakowie, Łowiczu, Grodzisku Wielkopolskim i Warszawie. Szczególnie cennym jego dokonaniem było prowadzenie kronik klasztornych w burzliwych czasach kasat i, związanych z nimi, przemieszczeń zbioru.

Dopełnieniem konferencyjnego dnia była sesja *Musica* – koncert zaś stanowił w istocie integralną część konferencji i prezentował muzykę wydobytą również z klasztornych archiwów. Usłyszeliśmy bowiem, w subtelnym wykonaniu Marii Erdmann, transkrypcje arii operowych na klawikord, dokonane przez starsoądeckie klaryski w XVIII w.

Joanna Pietrzak-Thébault
Warszawa

Konferencja naukowa *Zagarnięte – ukryte*
– *poszukiwane – odzyskane.*
Warszawa 19–20 września 2012 r.

W dniach 19–20 września 2012 r. w Warszawie odbyła się organizowana z inicjatywy Zakładu Wiedzy o Książce Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW konferencja naukowa pt. „Zagarnięte – ukryte – poszukiwane – odzyskane”. Jej celem było przybliżenie odbiorcy problemu odzyskiwania utraconych dóbr kultury, a także prezentacja burzliwych dziejów całych kolekcji bibliotecznych, archiwalnych, muzealnych, jak i pojedynczych egzemplarzy, których losy nie zawsze zostały do końca ustalone.

Na konferencję wpłynęły pięćdziesiąt dwa zgłoszenia. Wśród prelegentów i uczestników znaleźli się zarówno przedstawiciele środowisk naukowych (bibliolodzy, historycy, historycy sztuki, archeolodzy), jak i praktycy (pracownicy archiwów, bibliotek, muzeów, Departamentu Dziedzictwa Kulturowego Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wydziału Dochodzeniowo-Śledczego Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie, Krajowego Zespołu do Walki z Przestępczością przeciwko Dziedzictwu Narodowemu Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji oraz Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów), dzięki czemu obrady zyskały interdyscyplinarny charakter.

Po oficjalnym powitaniu uczestników obrad przez dyrektora IINSB UW prof. Dariusza Kuźminę i dziekan Wydziału Historycznego UW prof. Elżbietę Barbarę Zybert rozpoczęła się pierwsza sesja plenarna zatytułowana „...żeby prawo było, trzeba mu czegoś więcej przyznać, jak że jest mądre i zbawienne”. Otworzyło ją wystąpienie Kariny Chabowskiej z Departamentu Dziedzictwa Kulturowego Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, przybliżające działalność ministerstwa w zakresie dokumentowania strat wojennych oraz restytucji dóbr kultury po 1990 roku. Następne dwa referaty: Marka Nowaka i Marcina Gocha, prezentowały działania organów państwowych, jakie są podejmowane w celu odzyskania dóbr kultury. Marek Nowak z Wydziału Dochodzeniowo-Śledczego Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie mówił o „Determinantach skuteczności poszukiwań skradzionych zabytkowych wolumi-

nów – na przykładzie sprawy kradzieży w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie oraz kradzieży dzieła Mikołaja Kopernika z Biblioteki Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie”, natomiast Marcin Goch z Krajowego zespołu do walki z przestępczością przeciwko Dziedzictwu Narodowemu Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji skupił się na międzynarodowej współpracy organów ścigania w poszukiwaniu skradzionych dzieł sztuki. Szczególny nacisk położył na działania polskiej policji. Pierwszy panel zakończyło wystąpienie Katarzyny Bock, która zapoznała słuchaczy z realizowanym przez Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego projektem „Dziedzictwo kulturowe po klasztorach skasowanych na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej oraz na Śląsku w XVIII i XIX wieku: losy, znaczenie, inwentaryzacja”, w ramach którego powstaje interaktywny portal wiedzy www.kasaty.pl.

Kolejne obrady ze względu na różnorodność tematyki odbywały się równolegle w sesjach panelowych. Sesja II „Nie zawsze wielka kradzież złodzieja straciła” poświęcona była różnym nurtom rozważań nad dawnymi księgami i ich zawartością, natomiast panel III „W kradzieży smutnej nie szukajcie sławy” dotyczył losów poszczególnych zbiorów. Szczególnym zainteresowaniem cieszył się referat Stanisławy Trebuni-Staszek „Z Waszyngtonu do Krakowa. Powojenne losy materiałów antropologicznych zgromadzonych na terenie GG przez Institut für Deutsche Ostarbeit”, przedstawiający odzyskaną dokumentację materiałów gromadzonych w celu prowadzenia badań rasowych na Podhalu (pomiar antropologiczne, zdjęcia, filmy, zapis rozmów z ludźmi itp.), ale też „odzyskane” wspomnienia, przeżycia i doświadczenia ludzi, którzy poddawani byli tym eksperymentom.

W trakcie IV sesji „Pamiętki kultury polskiej” poruszona została tematyka zabytków polskiego dziedzictwa przechowywanego poza granicami kraju. Dwa pierwsze wystąpienia koncentrowały się na sylwetkach osób szczególnie zasłużonych w odzyskiwaniu utraconych dóbr – Andrzeju Stanisławie Ciechanowieckim i Franciszku Pułaskim, dwa kolejne na zaginionych polonikach – poznańskich rękopisach – znajdujących się w Bibliotece Uniwersyteckiej w Uppsali i zbiorach Biblioteki Bati-gnolskiej, które odnalazły się w Poznaniu. Moderator panelu, J. Puchalski, zwrócił uwagę na brak refleksji na temat współczesnych zagrożeń i profilaktyki ochrony zbiorów polonijnych.

Sesja V „I do kościoła dodać chociaż cegłę, i źródło dobyć, a i księgę nową na starą półkę położyć dębową” dotyczyła strat w archiwach kościelnych. Dzięki wystąpieniu Małgorzaty Kierczuk-Macieszko słuchacze dowiedzieli się o spustoszeniach, jakie dotknęły kościoły lubelskie, nato-

miast Karol Maciejko skupił się na stratach archiwum parafii w Brodnicy. Pierwszy dzień konferencji zakończyły sesje VI „I z każdej księgi wstaje duch zaklęty sprzed lat, sprzed wieków lub tysiącleci” i VII „Książki mają swe losy”, które miały charakter interdyscyplinarny. Referenci rozważali problemy zabezpieczania i ochrony zbiorów, zastanawiali się także nad losami i stratami poszczególnych egzemplarzy i całych kolekcji.

Drugiego dnia konferencji ogromnym zainteresowaniem cieszył się panel VIII „Świat cały dziś grabi”, poświęcony rozwiązaniom prawnym ochrony dóbr kultury. Maria Otto z Biblioteki Gdańskiej PAN przedstawiła wybrane zagadnienia z zakresu „Międzynarodowych narzędzi ochrony dzieł sztuki w służbie bibliotekom”, natomiast Tomasz Kamiński z Instytutu Prawa Międzynarodowego Wydziału Prawa i Administracji UW przeanalizował problem przemytu dóbr kultury za pomocą poczty dyplomatycznej. Niezwykle interesujący był referat Izabeli Wiencek „Kto te kszijąsky ukradnije... – zaklęcia przeciw złodziejom książek na kartach starych druków znajdujących się w BUW”.

W trakcie panelu IX „Rzadko się kradzież nada kradnącemu, choćby ją i pięknym nazwiskiem przywdzieje” poruszono problematykę kradzieży i jej skutków, a także zwrócono uwagę na potrzeby wymiany informacji między agendami państwowymi odpowiedzialnymi za ochronę dóbr kultury. Natomiast w sesji X „W starej księżnicy w odwieczerze stałem, gorzał zachodem nieba strop siny i krwawo lśniły w świetle wspaniałym grube foliały i woluminy” dyskutowano o stratach zasobów dóbr kultury w trakcie II wojny światowej. Dyrektor Biblioteki Narodowej Tomasz Makowski mówił o zniszczeniu Biblioteki Ordynacji Zamojskiej, Jerzy Kaliszuk o średniowiecznych rękopisach w przedwojennym zasobie BN, Ewa Lichnerowicz o utraconych rękopisach Biblioteki Gdańskiej, a Kazimierz Adamczyk o zagrabionych zbiorach Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy.

Sesja XI „Mówmy o wspólnych stratach” poruszała niezwykle rozległą problematykę, a mianowicie strat jakie poniosły różne grupy społeczne i kraje w wyniku podbojów czy rewolucji. Straty omówiono na przykładzie Irlandii i rewolucji we Francji.

Panel XII „Skarby mieczowi spustoszą złodzieje” poświęcony był trudnościom prawnym, ale też zagrożeniom wynikającym z obchodzenia prawa. Olgierd Jakubowski z Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów zaproponował zmiany w prawie, Marcin Sabaciński przedstawił świat archeologii i problemy kradzieży obiektów archeologicznych, natomiast Grzegorz Nieć skupił się na obiegu dubletów i druków zbędnych na rynku antykwarycznym.

Wystąpienia w trakcie sesji XIII „Niech kustosz czuwa... by niczego nie podkradano” poświęcone były osobom działającym na rzecz powrotu do Polski zbiorów wywiezionych z Rzeczypospolitej w XIX i XX wieku. Uczestnicy mogli się zapoznać z działalnością wybitnych bibliotekarzy i miłośników książki – Stanisława Bodniaka, Józefa Siemieńskiego czy Piotra Bańkowskiego. W trakcie dyskusji wysunięto postulat kontynuowania prac dawnych badaczy nad udostępnianiem użytkownikom polskich zasobów archiwalnych i bibliotecznych, ale przy użyciu nowych technologii.

Spotkanie w IINSB UW było bardzo intensywne, przez dwa dni ogłoszono aż pięćdziesiąt referatów. Obrady zakończyły się wspólnym podsumowaniem, w trakcie którego każdy z moderatorów paneli przedstawił wnioski płynące z poszczególnych sesji. Konferencja umożliwiła wymianę doświadczeń, a także refleksji dotyczących problemu odzyskiwania utraconych dóbr kultury. Każdej sesji towarzyszyło duże zainteresowanie, a ożywione dyskusje przenosiły się w przerwach z sal obrad do kularów. Po liczbie zgłoszeń można wnioskować, że istnieje duże zapotrzebowanie na konferencje interdyscyplinarne. Organizatorzy mają nadzieję kontynuować obrady w kolejnych edycjach.

Katarzyna Seroka
Warszawa

„Promocja kulturowo-informacyjna
współczesnego wychodźstwa a dziedzictwo
narodowe emigracji”. III międzynarodowa
konferencja poświęcona dziedzictwu
i problemom nauki i kultury polonijnej
(Francja, Paryż 13–14 grudnia 2012 r.)

W dniach 13–14 grudnia 2012 roku w stolicy Francji odbyła się III międzynarodowa konferencja naukowa poświęcona dziedzictwu i problemom nauki i kultury polonijnej zatytułowana „Promocja kulturowo-informacyjna współczesnego wychodźstwa a dziedzictwo narodowe emigracji”. Debata została zorganizowana przez Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego przy wsparciu Polskiej Akademii Nauk – Stacji Naukowej w Paryżu oraz Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Honorowy patronat nad wydarzeniem objął Jego Ekscelencja Tomasz Orłowski, ambasador Rzeczypospolitej Polskiej we Francji. Obrady odbywały się w siedzibie Stacji Naukowej PAN w Paryżu.

Głównym celem konferencji była prezentacja wkładu polskiej i polonijnej książki, nauki, sztuki i architektury w polsko-francuskie dziedzictwo europejskie oraz promocja polskiego dziedzictwa i kultury za granicą. Poruszone zostały zagadnienia dotyczące problemów tożsamości współczesnej Polonii, integracyjnej roli kultury wychodźstwa oraz instytucji ją rozpowszechniających, pokazano też zmieniający się paradygmat solidarności i powiązań kulturotwórczych poza krajem.

W trakcie konferencji wygłoszono dwadzieścia siedem referatów. Wśród gości znaleźli się reprezentanci środowisk polonijnych z Europy oraz ze Stanów Zjednoczonych, dyplomaci, naukowcy, bibliotekarze oraz przedstawiciele administracji rządowej z Polski.

Po oficjalnym powitaniu uczestników przez doktora Bartłomieja Szmoniewskiego, który przywitał gości w imieniu dyrektora Polskiej Akademii Nauk – Stacji Naukowej w Paryżu profesora Zbigniewa Kuźnickiego, następnie konsul Magdalenę Ryszkowską, odpowiedzialną za sprawy Polonii francuskiej, a także przez profesora Dariusza Kuźminę,

Dyrektora Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego, rozpoczęła się pierwsza sesja konferencji „Instytucje”, poświęcona zarówno instytucjom integrującym środowiska polonijne, jak i kreującym polską kulturę na obczyźnie.

Sesję otworzyło wystąpienie Danuty Dubois „Biblioteka Polska w Paryżu wczoraj i dziś – refleksje nad polskim dziedzictwem kulturowym we Francji”, w którym autorka przybliżyła znaczenie niematerialnego dziedzictwa kulturowego zdeponowanego w Bibliotece Polskiej w Paryżu jako istotnego spoiwa narodowego, a także zastanawiała się nad współczesnym obrazem tej instytucji. W kolejnym wystąpieniu „Od zapomnianej biblioteki do zbioru dostępnego na całym świecie” Maryla Laurent-Zielińska z Katedry Polonistyki Uniwersytetu Charles’a de Gaulle’a (Lille-3) opowiedziała o pracach nad uporządkowaniem zbiorów poświęconych literaturze i historii Polski dostępnych w bibliotece przy Katedrze Polonistyki w Lille. W trakcie podjętych działań zostały odnalezione unikatowe dzieła – książki z XVI i XVII wieku czy obrazy Jana Stanisławskiego. Ukoronowaniem prac będzie udostępnienie poloników w Internecie. Gabriel Garçon podzielił się ze słuchaczami refleksjami na temat ochrony i konserwacji XX-wiecznych archiwaliów dotyczących polskiego dziedzictwa narodowego we Francji; Wojciech Sikora przedstawił rolę Instytutu Literackiego w Maisons-Laffitte dla polskiego wychodźstwa, a Małgorzata Piermattei-Zakrzewska z Ośrodka Kultury Polskiej na Sorbonie opowiedziała o spadkowych tendencjach w podejmowaniu studiów polonistycznych we Francji, analizując ich przyczyny. Pierwszą sesję zamknęło wystąpienie Katarzyny Seroki na temat współpracy Polskiej Akademii Nauk – Stacji Naukowej w Paryżu ze środowiskami polonijnymi.

Sesja II „Badania” miała charakter interdyscyplinarny. Prelegenci poruszali zagadnienia dotyczące m.in. badań nad zbiorami książek i kolekcjami artystycznymi przechowywanymi we Francji, polsko-francuskich badań naukowych czy wkładu polskiej emigracji w kulturę Francji. Sesję rozpoczęło wystąpienie Janusza Pezdy, który przybliżył słuchaczom materiał zgromadzony w Bibliotece Polskiej w Paryżu, a także pokazał możliwości badawcze, jakie stwarzają XIX-wieczne zbiory rękopisów dostępne w BPP. Małgorzata Grąbczewska skupiła się na zbiorach artystycznych (obrazach, grafikach i fotografiach) polskich artystów, którzy trafili do Francji w XIX wieku. Kolekcje te dostępne są w Bibliotece Polskiej w Paryżu. Dzięki wystąpieniu „Szkoła polska w świetle dokumentów Archiwum Narodowego Francji” Iwony Pugacewicz słuchacze mogli poznać obraz polskiej instytucji widziany oczami władz fran-

cuskich. Szczególnym zainteresowaniem w trakcie tej sesji cieszył się referat Elżbiety Łątki „Listy jako prośba o pomoc. Listy emigrantek polskich pisane we Francji w dwudziestoleciu międzywojennym”. Referat poświęcony był odnalezionej w Tour korespondencji prowadzonej między polskimi emigrantkami a inspektorką z Comité d’aide et de protection des femmes immigrantes. Listy pozwoliły na poznanie historii młodych kobiet pracujących na wsiach w departamencie Indre-et-Loire. Stanowią one świadectwo indywidualnej i nieznannej w szerszych kręgach historii emigrantek. W kolejnych wystąpieniach Bartłomiej Szmoniewski omówił polsko-francuskie badania nad dziedzictwem archeologicznym, a Piotr Daszkiewicz zaznajomił słuchaczy z wkładem polskiej emigracji w poznanie fauny neotropikalnej i podzielił się smutnym spostrzeżeniem, że mimo istotnych osiągnięć polskich badaczy na polu nauk przyrodniczych, w Polsce w dalszym ciągu nie założono muzeum zoologicznego, nie stworzono programu inwentaryzacji kolekcji przyrodniczych i nie promuje się osiągnięć polskich przyrodników.

Drugi dzień konferencji rozpoczął się od sesji „Obserwacje”. W trakcie tego panelu wystąpili eksperci i bezpośredni obserwatorzy środowisk polonijnych. Wśród nich Sławomir Czarlewski, najpierw emigrant, później dyplomata we Francji i w Belgii, dokonał krótkiej analizy współczesnej polskiej diaspory. Zdaniem ambasadora największe problemy, z jakimi borykają się emigranci, to m.in. zmiana struktury, niemożliwość zrealizowania wspólnych inicjatyw, problemy z tożsamością oraz polityka państwa polskiego wobec Polonii istniejąca tylko na papierze. Również konsul Krystyna Kalińska podzieliła się swoimi doświadczeniami i przemyśleniami na temat Polonii północnej Francji. O dążeniach i rzeczywistości polskich rodzin emigracyjnych opowiedziała na przykładzie rodziny górniczej – Franciszka Koniecznego i Franciszki Aghamalian-Konieczny (obecnej na sali). Wystąpienie zakończyło się próbą odpowiedzi na pytanie: jak współcześnie podtrzymać polską tożsamość? Zdaniem prelegentki zadanie jest trudne ale wykonalne. Polskość można podtrzymywać na przykład poprzez wprowadzanie języka polskiego i historii Polski do szkół, opiekę nad dziedzictwem materialnym czy rozwijanie współpracy z miastami partnerskimi oraz szerzenie informacji na temat osób polskiego pochodzenia odnoszących sukcesy. Kolejne wystąpienie również dotyczyło problemów tożsamościowych. Jerzy Nikitorowicz poruszył problem złożonego i dynamicznego kształtowania się tożsamości człowieka pogranicza na przykładzie Polaków, obywateli państw powstałych po rozpadzie ZSRR – na Litwie, Białorusi, w Kazachstanie i Buriacji. Sesję zamknęła Jolanta Tatała z Chicago wystąpie-

niem „Stanowa polityka edukacyjna wobec mniejszości etnicznych, a efekty edukacyjne polskich uczniów w dystrykcie chicagowskim”. Według przytoczonych przez prelegentkę danych trzy procent Amerykanów ma polskie pochodzenie, jednak tylko siedem procent z nich (sześćset dwadzieścia trzy tysiące osób) używa na co dzień języka polskiego. Autorka przedstawiła przyczyny takiego stanu rzeczy oraz szereg propozycji, w jaki sposób można by temu zapobiegać. Jej zdaniem należałoby wcielić w życie rozwiązania długofalowe, m.in. dbanie o odpowiednie umowy międzyrządowe, powołanie centrum nauczania języka polskiego jako obcego oraz przygotowanie metodyki, programów doszkalających nauczycieli, którzy zdobywali swoje wykształcenie w Stanach Zjednoczonych.

Ostatnie obrady zatytułowane „Działania” poświęcone były konkretnym przykładom działań na rzecz środowisk emigracyjnych. W imieniu wicerektora Polskiej Misji Katolickiej we Francji Krystiana Gawrona wystąpił ksiądz Piotr Szot z referatem „Wkład Polskiej Misji Katolickiej w polskie dziedzictwo narodowe we Francji”. Dariusz Kuźmina opowiedział o realizowanym przez Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW projekcie Polonijna Biblioteka Cyfrowa, w której będą publikowane dokumenty archiwalne, czasopisma i książki związane z działalnością Polonii. Natomiast Anna Kamler, również z IINISB UW, omówiła aktualny program studiów licencjackich i magisterskich, skupiając się na przedmiotach, które traktują o instytucjach polonijnych na świecie. Kolejne dwa wystąpienia dotyczyły Polaków na Wyspach Brytyjskich. Grażyna Wrona i Edyta Wygonik-Barzyk zaznaczyły słuchaczy z rolą prasy polskiej w Irlandii po akcesji Polski do Unii Europejskiej, a Magdalena Szkuta opowiedziała o roli prasy emigracyjnej w integracji wychodźstwa polskiego w krajach Europy Zachodniej ze szczególnym uwzględnieniem Anglii. Duże zainteresowanie wzbudził referat Anny Mierzeckiej „Źródła informacji elektronicznej związane z tematyką emigracyjną”, skupiający się na komunikacji z „Nową Polonią”. Prelegentka pokazała, że polskojęzyczne media docierają do emigrantów głównie za pomocą Internetu i wykorzystywane są do tego zarówno specjalne portale, jak i media społecznościowe.

Dwudniowa debata była bardzo intensywna i umożliwiła wymianę doświadczeń różnych środowisk polonijnych z osobami z Polski. Spotkanie było również przyczynkiem do refleksji nad problemami współczesnego wychodźstwa, szczególnie dotyczącymi tożsamości współczesnej Polonii, dezintegracji, promocji polskiej kultury za granicą oraz dziedzictwa narodowego emigracji. Każdej sesji towarzyszyło duże zaintere-

sowanie, a przerwy w obradach stały się ważnym forum wymiany doświadczeń, w trakcie których prowadzono ożywione dyskusje.

Spotkanie w Paryżu było trzecim tego typu spotkaniem w ramach nawiązanej przed pięcioma laty współpracy przez środowisko naukowców, działaczy polonijnych i urzędników państwowych skupionych wokół Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego i Kongresu Polonii Francuskiej. Konferencja dowiodła, że istnieje konieczność prowadzenia dialogu zarówno przez same środowiska polonijne między sobą, jak i z przedstawicielami kręgów naukowych i administracyjno-rządowych z Polski.

Katarzyna Seroka
Warszawa